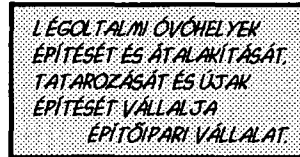

SZŰCS CSABA

Az ártalmatlan víz

*„Idd a bort ásványvízzel – ahogy azt a magyarok teszik –
és idd anélkül, ha nem vagy benne biztos, hogy a víz ártalmatlan.”*

Az őszi Budapest. A Duna partján vigyázzban álló hirdetőoszlopok. Fölöttük kandaláberek hajolnak. Mint egy elszagotott inget, fújja a langyos szél a már sárguló hirdetések, reklámok az oszlop testén. Ha leszáll az est, a lámpaburák alá fény költözik, halovány, sápadt, mely odavonzza a lepkéket és a bogarakat, mint egykor a szerelmeseket a sétány üres padjaira. Ilyenkor felfelé hullnak a levelek: földről a fákra. Kavargásuk áthatolhatatlanná varázsolja a sötétbe vesző sétányt.

Az őszi város folyójának partján, negyvennégy kora őszén Kovács Armand számot vet a történelemmel, benne a saját sorsával. A szépségek és rútságok várható ki-menetelével, nem utolsósorban pedig az egészségi állapotával. Az utóbbi időben ugyan is úgy érzi, az élet minden meggondolatlansága ellenére, a torkában mintha időnként egy gyík kaparna.

Csak áll ott, egy régen elmállott rácsos vaskapunak támaszkodik, amely mellől kidőlt a város. „A város változott meg”, gondolja magában szórakozottan, „nem is én és nem is a folyó.” A Város! Ó, igen. A terek, a parkok, az utcák a házaikkal, szórakozóhelyeikkel és mámor-palotáikkal... „Mikor is voltam legutoljára kabarában? Már az idejét sem tudom.”

Dél körül jár, s dolga is akadna itt, csak még megbámulja a folyót. Sirályok ringnak rajta, a fák meg ijedten kapnak egy-egy elszabadult levelük után; visszavonhatatlanul múlik el a nyár.

Az albumra egyik beosztottja hívta fel a figyelmét.

– Érdeklík a bélyegek, őrmester úr? – kúszott kígyó árnyaként a kérdés a vaskapu csontjaira.

– Hm... miért kérdi? – tért ki az egyenes válasz elől.

– Egészen véletlenül megláttam egy bélyegalbumot. Több száz pengőt is érhet – sziszegte a rács.

– Hol van? – kérdezte Kovács.

A katona most kilépett a rácsok mögül, és pontosan elmondta a helyet, ahová el-rejtették.

– Biztos abban, hogy sokat ér? – Kovács nem sokat értett a bélyegekhez.

– Nem nézhettem meg alaposabban, de ahogy láttam, majdnem minden magyar bélyeg megvan benne. Talán még ezer pengőt is megér.

Mióta háború van, kissé vad, túlzó álmái vannak az őrmesternek, ezért néha úgy érzi, nem tud velük mit kezdeni. Béke idején, úgy látja egy kora őszön, hogy a folyó vizén háborítatlanul ringatóznak a sirályok; hol előbukkannak, hol eltűnnek a szemei

elől, ahogy egy-egy hullám felkapja őket a hátára. De most mintha több száz, vagy akár ezer bélyeget is sodorna magával a folyó. Felhő ereszkedik a szemére: „Bolondság. Értéktelen papírfecni mind. Ámbár... ha mégis megérnének annyi pénzt”, fejezi be gondolatát, s rögvest elhatározza: utánaéz a dolognak. Sietnie kell, mert a gettó kiürítés előtt áll.

Az iránymutatás alapján megtalálta a lakást, a szobát, az ágyat, a matracot, az albumot. Egy angyalszárnyú öregember állt a szoba sarkában. Rá sem hederítve, kihúzta az albumot a matrac alól.

– Hogy merted ezt eldugni?! – förmedt az öregre, aki rémülten figyelte, amint utolsó kincse is az őrmester kezébe vándorol.

– Én kérem...

– Pofa be! – rivallt rá.

– Őrmester úr! – kiáltotta az kétségbeesetten, s eléje ugrott. Megragadta a vastag könyvet.

Kovács szerette volna kitépni a kezéből. Meglepődve tapasztalta, milyen nagy erővel fogja.

– Ehhez nincs joga! – kiáltotta ismét az öreg.

– Nincs?! – fenyegetőzött. Kirántotta kezéből az albumot. Határozott lépésekkel elindult. Az öregember megtántorodott, majd újra az őrmester elé vágott. Kovács el akarta lódítani maga elől, nem sok sikerrel.

– Segítség! Tolvaj! – elfúló hangon, maradék bátorságával kiabált. Egyre elszántabban kapaszkodott az albumba. Árnyak mozdultak a falon, egy másik múltba vesző ajtónyikorgás hallatszott, s a belső udvaron is kihűlt lépések zaja, az udvari nyújtó alatt, melyre tegnap még pokrócot terítettek, most ide jár a szél is...

Kovács bosszankodva nézett körül, de a kétszintes házban nem hallott mozgolódást. Hiszen nem is hallhatott, itt már végrehajtották a kiürítési parancsot. Akkor hát... hogyan kerül ide ez az ember? S azonkívül: mik ezek a maskarák rajta?! Úgy nézi, valami szárnyak lehetnek. Ez egészen elképeszti őt, meg is tántorodik egy kicsit, eszébe villan, hogy épp az imént nézte a sirályokat bélyegeknak. Hát ha ez is csak hallucináció, a szárnyak, az öreg, talán az az átkozott album is, amire... szent ég!, lehet, nem is az ő beosztottja volt a katona. Az az átkozott katona, aki ott, azon a lehetetlen parton felhívta a figyelmét az albumra, ezen az átkozott napon? És most felébred végre, törődhet a gyíkkal a torkában. Mindez tehát csak egy mulatságos képzelődés, egy farsangi menet, amolyan hébe-hóba kavalkád, ahonnan ez az öreg is szerezhette (vagy lopta, még az is lehet!) a szárnyait. Az öreg!

– Pofa be! – hallotta újra a saját hangját, és valami éles csattanás hozta vissza a valóságba: az ő tenyere volt, amely az angyal arcán csattant.

– Az albumom! – igyekezett még mindig visszaszerezni, összevissza kapkodott, némi eredménnyel.

Az őrmester felső zubbonyának gombja hullott a földre.

Kovács agyát elborította egy addig ismeretlen betegség. De az is lehet, hogy a gyík ért végső céljához. Ledobta az albumot az asztalra, aztán vadul nekiesett az öregnek. Először csak az egyik szárnyát tépte le, azt, melyet meteorraj ragasztott össze (a másikat egy üstökös csippentette fel). Sugárban ömlött a vér. „A fenébe is!”, káromkodta el magát, ugyanis nem sejtette, hogy ennyi gondja lesz vele.

Addig ütötte dühödten, amíg térdre nem rogyott. Ekkor felrándigálta, majd teljes erejével újra rácsapott. A lesóványodott test mintha még felemelkedett volna az ököl-

csapás súlya alól. De hangtalanul összecsukszott, és a tónél nagy reccsenéssel eltörött a másik angyalszárny. Kovács érezte, hogy ökle alatt eltörtek a bordák is. Lihegve támaszkodott neki az asztalnak. Rágyújtott. Két mély szippantás után felkapta az albumot, amely a dulakodás során a padlóra esett. Az öregember mozdulatlanul feküdt. Szájából vér szivárgott. Kovács belerúgott az élettelen testbe, amitől az tehetetlenül odébb gurult, a két szárny pedig, mint valami elfelejtett rovar szárnya, ott feküdt véresen, elhagyatottan, begubózva lassan az emlékezetbe.

– Mozgás! – mordult rá, de kétségkívül bizonyos volt abban, hogy egy halott fekszik előtte. Gyanús is lett számára hirtelen: „kinek a lelkiismeretét akarom én megnyugtatni?” Lehajolt és megtapogatta. Jól sejtette.

Otthagya. Az utcán megszólította az első katonát.

– Abban a házban van egy halott. Intézkedjék, hogy szállítsák el.

Egyenesen az irodájába ment. Útközben elhatározta, ha egy mód van rá, hazaviszi az albumot, mert az irodában könnyen lába kelhet. Ezt elég nehéz lesz keresztülvinnie, a vonatnak ugyanis nyolckor indulnia kellett. Miközben azon tűnődött, milyen ürüggyel kérjen erre a néhány órára eltávozást, hirtelen eszébe jutott a disznóölés.

Az albumot eltette íróasztala fiókjába, és belépett a századparancsnok irodájába, hogy jelentse a történeteket, és előadja kívánságát.

– Az imént rámtámadt egy öreg zsidó – jelentette. – Leütöttem. Meghalt.

– Miért nem használta a fegyverét?

– Felesleges volt.

– Mi maga? Ökölvívó vagy katona? Nem tudja, hogy ilyen esetekben nemcsak szabad, hanem köteles is a fegyvert használni?!

– Értettem – mondta, és úgy pirult el, mint a nyári ég. – Már intézkedtem, hogy szállítsák el...

– Tehát eggyel kevesebb lesz a létszám...

– Százados úr, kérem. Szeretnék hazaugrani egy kis útravalóért.

– Kérése meglep. Miért nem csomagolt be korán reggel? Tudhatná, hogy rengeteg a munkánk...

Kovács tudta, mit feleljen.

– Tudom, kérem. De ma disznót öltünk.

– Milyen időket élünk – sóhajtotta. – Hát jó, menjen. De legkésőbb hétre legyen itt.

– Értettem.

– Apropó... nem hozhatna nekem egy félkilónyi friss, ropogós tepertőt? Megfizetem... és egy-két szál kolbász sem ártana.

– Tepertőt hozhatok, de kolbászt nem készítünk. Még alig tette ki a lábát a nyár. Helyette talán a pecsenye is megteszi.

– Rendben van. Hozzon azt. Siessen.

Kovács kilépett a századostól. A fontosabb iratokat becsukta íróasztalába, miután magához vette az albumot.

Mielőtt az iroda előtt kerékpárjára szállt volna, megszólította a főhadnagyát.

– Mit visz, Kovács?

– Egy bélyegalbumot... a fiamnak.

– Ilyen nagyot? Mutassa!

Kovács eleresztett magában egy káromkodást, de azért átnyújtotta. Minden perccet sajnált.

– No nézd csak! – lepődött meg a főhadnagy. Valamikor, kadétkorában ő is gyűjtött bélyegeket. – Tudja Kovács, hogy ez érdekes? Ritka szép bélyegek vannak benne. Én nem adnám oda a fiúnak. Előbb meggyőződnék arról, mennyit érnek. Nézzesse meg egy szakértővel.

– Azt gondolja, főhadnagy úr?

– Nem gondolom. Tudom. Fogadja meg a tanácsomat, nézzesse meg. Talán van még a városban bélyegkereskedő.

– Nagyon szépen köszönöm a jó tanácsot – hálálkodott Kovács. Nehogy további kérdezősködésnek tegye ki magát, fogta az albumot, és elindult a József utcába. Biciklijének rozzant csengője szomorúan muzsikált a kopott, itt-ott feldúlt macskakövön. Noha a várost rendeletileg nyitltá tették, Kovács Armand éppenséggel úgy érezhette, mintha nem is egy kegyetlen háború szele tört volna be az országba.

Mintha nem is az ő háborúja folyna, aki egyszer belecsöppent, úgysem menekülhet. Ő pedig jócskán belecsöppent ezzel a párttal és ezzel a ranggal, másoknak pedig egészen más adatott meg. Szégyen vagy nem szégyen, a történelem néha válogatás nélkül válogat.

Ő úgy képzei, csak a polgári védelem gyakorlatozik, vagy ha emlékeiben akar kutatni, mondhatni: hülyéskedik...

Istenem, de szép napok voltak azok. Ő maga is véderő volt a békeidőben, amikor a tűzoltás és szalmazsáktolatás után vurstliba mentek, ahol sört sörre töltöttek, nem is sörre: serre. És mindennek a tetejébe, a polgári védelmi nap tetejébe jöttek még az óbudai kisasszonykák is, amolyan nap-, éj- és évszázó fénypirulák egy polgárőr szerény napjaiban...

Mert nézd csak, arra az épületre, amely előtt most elkarikázik, arra egy hatalmas vöröskeresztet festenek. Álomszerű ez a mázolás. Álomszerű, ahogy a léghídon igyekeznek a polgárőrök ecsetjeikkel. Ez a János kórház, itt a biciklicsengő minden illesztésnél bereccsen, de ha távolabbra is tekint, a Duna túlfelére, oda is átmennek az álomhídon, hogy vastag, sárga csíkokat húzzanak az Országházra, mint egy veszélyes üzemre.

Megtalálta Sými Péter bélyegkereskedőt. Benyitott az üzletbe.

Az öreg bélyegkereskedő, akinek a szemei az átlagosnál jóval nagyobbak voltak – talán, mert örökösen nagyító alól szemlélte a világot –, úgy ült pultja mögött, mintha íróasztalnál dolgozna. Egy erős fényű lámpa sárgás szikrázása hintette be a pult nagy részét. Almanachok és katalógusok sorakoztak rajta. A bejárati ajtó csilingelésére megrezzent a kis babósapka a fején. Mielőtt az őrmester szóra nyithatta volna a száját, már az ajtóban elérte a kérdés: – Voltak-e ma bombázások?

– Fényes nappal, hova gondol?! – hökken meg Kovács.

– Ja, igaz... igaz – tűnődött el a szemüveg. – Biztosan majd az este...

– Legyen szíves, nézze meg, mit ér ez? – nyújtotta oda az albumot az őrmester.

Sými átvette, helytel kínálta az őrmestert, hosszasan lapozgatott az albumban. Először végignézte nagyító nélkül, majd nagyítóval is. Amikor az utolsóval is végzett, feltekintett, még mindig a nagyítót szorongatva.

– Azt kérdezte, hogy mit ér ez? Mi... mi az... Hol van?

A férfi hosszasan elmerengett a pulton szanaszét heverő újságok címlapjain, melyeket olyanfajta sárgává varázsolt a lámpafény, mintha valamely régi kor elsárgult, hasznavehetetlen újságjai lennének. Erről azonban szó sem volt. Mindjárt a legfelsőn egy férfi képe. Okos, megnyerő és határozott vonásokat mutató arc, kezében szoron-

gat egy nagytót, igen, ő is ennek a tárgynak a segítségével hozza közelebb a mikrokozmoszt. A fénykép alatt ez áll: „Az amerikai elnök bélyeggyűjteményével. F. D. Rooseveltt.”

Kovács idegesen kapta fel a fejét: – Itt a szeme előtt.

– Ja, hát... egy szóval felelhetek: sokat.

– Sokat?! – lepődött meg Kovács.

– Nagyon sokat.

– Mennyit jelent ez pénzben?

– El akarja adni?

– Egyelőre csak érdeklődöm.

– Nos, ha el akarná adni, megadnék érte... kétezer pengőt.

Kovács meglepődött, de nem vesztette el a fejét. Most elkezdett kattogni az agya. Ha ez az ember kétezeret ígér első szóra, úgyszólván látatlanba, biztosan megér tízezeret is.

– Egyelőre nem adom el.

– Megadnám érte a háromezret.

– Majd, ha a háború véget ér. Mit ér ma a pénz?

– Igaza van. Nagyon igaza – helyeselt Sési. – A bélyegek megmaradnak, a pénzt meg... huss! szerteviszi a szél. Így van ez, őrmester uram.

– Értem... Tehát azt mondja, megérnek húszezret is? – tapogatózott Kovács.

– Semmi ilyesmit nem mondtam! – tiltakozott a kereskedő, de oly erőltlenül, mint egy angyal az Úr parancsai ellen.

– De háromezret ígért érte. Gyanítja, hogy tájékozatlan vagyok... vagyis tízszer annyit ér.

– Annyit azért nem! – jött meg az angyal esze.

– De a tízezer csak megéri! – csapott le Kovács.

– Nézze, én kereskedő vagyok – tért ki Sési az egyenes válasz elől.

– Értem.

– Nem áll módomban egyhamar magasabb árat ajánlani. De érdeklődjön másutt is. Amennyit más, annyit én is megadok érte. De nem ilyen sokat...

Kovács magához ölelte az albumot. „Hihetetlen – gondolta –, hogy ez a vacakság ennyit érjen.” Érthető gyengédséggel csüggött rajta, már-már babusgatta. – Kaphatnék valami papírost, hogy becsomagoljam? – tért vissza ábrándozásából az őrmester.

– Kérem, nagyon szívesen... Okos gondolat, be kell csomagolni, mert könnyen leválhat és lehullhat egy-két darab, és akkor oda a sorozat – jegyezte meg Sési, mialatt Kovács belebonyolódott az újságpapír zizegésébe. Minden ízével és eresztékével erőlködött, összpontosított, hogy pontos legyen az illesztés, mert – épp az imént hallotta, valahonnan a távolból – nem lenne jó, ha csak egy darab is elveszne.

– Mit fizetek? – kérdezte végül.

– Semmit. De remélem, nem feledkezik meg rólam, ha egyszer eladná őket. Ha nem akarja az egészet, azért egy-két sorozatra vevő vagyok. Azt szeretném, ha mind a ketten jól járnánk.

Amikor újra kerékpárjára pattant, azon kapta magát, hogy alig maradt ideje. Az est egy nagyon erős pókfonálon ereszkedett le, s amit néhány órával ezelőtt oly tragikusan felfestettek az épületekre, most halványan foszforeszkálnak a kezdődő sötétben; lágy és elmosódó körvonalakat kölcsönözve a tűzfalaknak, melyek nappal oly ridegen szemlélik a Dunát. Ha elindulsz egy biciklivel ezen a kora őszön a Duna-part mentén, csónakházakat szalasztasz el, parti fövények hangos zsvivaját és elkanászodott bokrokat, amelyek egészen a folyó széléig ereszkednek. Ilyenkor ne tégy úgy, mintha „csak” bi-

cikliznél. Csak biciklizni már nem lehet, nem olyan az idő, hogy az ember nők után tekerje a pedált, és főképp nem olyan, hogy felhőtlenül kacaghasson, ha mégis olajos lett a zöld zoknija, melyre egy pásztoróra közben és után annyira vigyáz...

Annyira izgatott volt, hogy nem állta meg, meg ne nézze még egyszer az albumot, mielőtt hazaér. Letért a földútról, és egy tisztásnak döntötte a kerékpárt. Más alkalmatosság nem lévén, előhúzta zsebkendőjét, és széthajtogatva leterítette a földre.

Egy nagyobbfajta patak szelte át a tisztást, a több hónapig is elhúzódó esőzések következtében jócskán megduzzadt. Sietve bontotta ki az oly gondosan becsomagolt albumot. Elég gyorsan megállapította, hogy nem is itthon készültek, Németországban nyomtatták őket, de... valahogy mind olyan ócskák. Ezek lennének az ő gazdagságának forrásai?!

A múlt századbeli évszámok nem jelentettek neki semmit. S az sem, hogy a bélyegek közvetlenül egymás mellett sorakoztak. Elnézegette őket. Mosolygott magában, mint egy kisgyerek. Ha valaki pár órával ezelőtt kétszáz pengőt kínál érte, habozás nélkül odaadja. S íme, százszor annyit ér, l-e-g-a-l-á-b-b.

Ismeretlen betűk hökkentették meg, s még jobban talán az ismeretlen országok – azt gyanította csupán, hogy országokról lehet szó – nevei. Egy ideig még eltöprengett azon, vajon milyen ország lehet „Postage”, aztán feladta; majd az irodában megnézi a hadműveleti térképen, „feltéve persze, ha hadban állunk ezzel az országgal”, gondolta.

Az idő még mindig csak előre haladt. Sebtében összecsomagolt. Hazasietett.

Az albumot – anélkül, hogy valaki is meglátta volna – a nagyszekrénybe, ruhák és lepedők alá csúszta. A szekrény a hálószobájukban állt. Ha a felesége nem keresgél ott, más egész biztosan nem fog abban a szekrényben, melyben elszáradni készülő, horgolt terítők csüngtek egykedvűen alá a polcokról; még őriztek valamit a ruhák melegéből.

A berakodás során a szokásos incidenseken kívül – két fiatal nő, már hosszú fekete kabátban, prémgalléros szegéllyel, akárha a tél elé, a beérkező vonat elé vetette magát – nem történt semmi különös. Az embereket hatvanasával terelték be a vagonokba, és rájuk lakatolták az ajtókat. Másnap délelőtt a szállítmányt a parancsnak megfelelően átadta. Visszatérve beszámolt parancsnokának a feladat végrehajtásáról, utána azonnal hazaindult.

Otthon a szekrényhez sietett.

Felemelte a lepedőket.

Semmi.

Növekvő idegességgel kutatta végig a polcokat, majd leszórta róluk a szépen ki vasalt fehérneműt.

Az album eltűnt. Talán... valaki ellopta?

– Mit keresel? – sikoltott a felesége, amikor meglátta a kiszórt holmikat.

– Az albumot – válaszolt Kovács elfúló hangon. – Itt volt. Mit csináltál vele?

– Albumot? Milyen albumot? – kérdezte az asszony értetlenül.

– Ide dugtam egy könyvet, tele volt bélyegekkel.

– Ja, az... könnyebbült meg az asszony. – Amelyikben ócska bélyegek voltak?

– Igen! Hol van?

– Valamivel le kellett foglaljam a kicsit, amíg a húst készítettük...

Aztán a férfinak eszébe jutott az újság, melyet a bélyegkereskedőnél látott. Az egész hiábavaló csörömpölés a nyílt város utcáin. A még hiábavalóbb halál, amely egy nem éppen szabályos bokszmeccs eredménye lett. S újra, újra efdé Rooseveltt, amint megértően, okosan és szeretettel emeli szeméhez a nagyítólelencsét...